

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA

ze sociologického výzkumu 45 - 09

NÁZORY OBČANŮ ČR PŘED VOLBAMI DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU

OBSAH :	strana
OBSAH A METODIKA VÝZKUMU	
Obsahové zaměření výzkumu	2
Metodika a organizace výzkumu	2
Struktura souboru dotázaných	3
VÝSLEDKY VÝZKUMU	
1. Názory na vlastní finanční situaci, životní úroveň a na hospodářskou krizi	
a/ Hodnocení finanční situace domácnosti	4
b/ Sebezařazení mezi chudé a bohaté	4
c/ Spokojenost s vlastní životní úrovní	5
d/ Názory na dopady hospodářské krize a na nezaměstnanost	5
2. Na které společenské problémy by se měl položit důraz?	6
3. Názory na vybrané aktuální politické otázky – radar USA, NATO, jaderná energetika	8
4. Změny ve světonázorové orientaci české populace	
a/ Významné posuny světonázorové orientace	9
b/ Světonázorová orientace sociálních skupin	10
c/ Preference životních hodnot	11
5. Vztah k politickým stranám	
a/ Vztah občanů ke KSČM	11
b/ Vztah občanů k jiným politickým stranám	13
6. Informovanost o KSČM	14
7. Důvěra v politické osobnosti	
a/ Politické osobnosti KSČM	15
b/ Politické osobnosti mimo KSČM	16
8. Obavy z postihu za politické smýšlení	16
Dodatek k volební problematice	17

Výzkum vedl a zprávu zpracoval **Ing. Lubomír Vacek, CSc.**

Praha, květen 2009

OBSAH A METODIKA VÝZKUMU

OBSAHOVÉ ZAMĚŘENÍ VÝZKUMU

Celé období jara 2009 před volbami do Evropského parlamentu bylo v ČR poznamenáno proměnami na politické scéně, především pádem pravicové vlády a zvyšováním hospodářské, politické a sociální nejistoty v mnoha oblastech společnosti v důsledku probíhající hospodářské krize.

To vše se promítlo do názorové struktury české populace narůstáním nespokojenosti s politickou situací a určitým zesílením nerozhodnosti a apolitičnosti občanů. Toto sociologické šetření zachytilo některé z těchto proměn, přispělo ke zmapování postojů obyvatel k vybraným problémům současnosti a přineslo podrobnější informace o rozložení jejich názorové hladiny.

Hlavním cílem sociologického šetření bylo zjistit názory na vybrané otázky související s aktuální vnitropolitickou situací, a zjistit změny resp. stabilitu politické a světónázorové orientace české populace. Výzkum se zabýval i názory občanů na účast ve volbách do EP a na předčasné volby do Sněmovny PČR, na ekonomickou situaci a také na důležitost vybraných oblastí společenského života. Výzkum navázal na šetření realizovaná k obdobným tématům v minulých letech, což umožnilo provést u některých otázek časové srovnání.

Výsledky výzkumu poskytují informace pro potřebu orgánů KSČM, pro poslance, senátory a zastupitele za KSČM, volební štáby a odborné zázemí strany. V širším záběru výsledky mohou poskytnout informace i pro další organizace i zainteresovanou veřejnost.

Garanci za obsah a organizaci výzkumu převzal Klub společenských věd.

METODIKA A ORGANIZACE VÝZKUMU

Výzkum byl uskutečněn ve dnech **20. dubna až 4. května 2009** **metodou řízených výzkumných rozhovorů s reprezentativním souborem občanů ČR od 15 let. Rozhovory uskutečnilo 108 spolupracovníků tazatelské sítě Klubu společenských věd rozmístěné ve všech krajích ČR s 598 respondenty**, kteří byli vybráni podle kvótních pokynů – věk, pohlaví, ekonomická aktivita, politická orientace. Rozhovory byly vedeny podle standardizovaného dotazníku, který obsahoval 21 meritorních otázek (z toho tři složené) a 7 identifikačních otázek (věk, pohlaví, zaměstnání, politická orientace, kraj, velikost místa bydliště).

Průběh rozhovorů podle vyjádření tazatelů odrážel současnou politickou situaci, kdy někteří občané odmítali rozhovory a někteří se výrazně negativně vyjadřovali k současnému stavu.

Ke zpracování byla využita data z 598 rozhovorů. Složení výzkumného souboru bylo zčásti statisticky redukováno (v 6,2 % dotazníků) vzhledem k tomu, že tazatelé při výběru respondentů pro rozhovor inklinovali k oslovování spíše politicky angažovaných osob. Výzkumná data byla tříděna podle věku, pohlaví, socioprofesionálních skupin, podle politické orientace a členství v politické straně dotázaných, a v některých případech podle dalších znaků. Orientační údaje o názorech členů KSČM byly čerpány ze samostatného souboru (n = 56), jehož adekvátní část byla zařazena do souboru základního.

Odborné sociologické a statistické práce (příprava výzkumu, analýza dat a zpracování zprávy) a organizační zabezpečení (technické a administrativní) provedl výzkumný tým Klubu společenských věd. Rozmnožení dotazníků, jejich odeslání a příjem bylo zabezpečeno prostřednictvím rozmnožovny a podatelny ÚV KSČM. Záznam dat pro výpočetní zpracování byl zabezpečen externě. Vlastní výpočetní práce byly provedeny standardní výpočetní metodikou pro sociologické výzkumy.

STRUKTURA SOUBORU DOTÁZANÝCH

SOUBOR	Populace ČR
Počet dotázaných	598

podle pohlaví: muži	49 %
ženy	50 %
neuveдено	1 %

podle věku: od 15 do 29 let	22 %
30 až 44 let	28 %
45 až 59 let	28 %
60 let a více	22 %

podle zaměstnání:	
dělníci a rolníci	21 %
provozní zaměstnanci	11 %
administrativní zaměstnanci	11 %
odborní pracovníci	12 %
podnikatelé, živnostníci	10 %
důchodci	21 %
nezaměstnaní	4 %
ostatní ekonomicky neaktivní ^{1/}	10 %

podle členství k politickým stranám:	
bez členství v politických stranách	89 %
členů KSČM	6 %
členů jiných politických stran	5 %

podle zařazení na škále politického zaměření:	
levice	27 %
střed	28 %
pravice	25 %
neví či nesouhlasí s tímto členěním	20 %

podle velikosti místa bydliště:	
do 5 tisíc obyvatel	29 %
5 až 20 tisíc obyvatel	26 %
20 až 100 tisíc obyvatel	22 %
Nad 100 tisíc obyvatel	23 %

Zastoupení respondentů podle jednotlivých krajů je úměrné k počtu obyvatel krajů – z moravských krajů vč. Vysočiny je 37 %.

Složení souboru dotázaných odpovídá v základních demografických parametrech strukturu občanů ČR od 15 let - 8,7 miliónu. Mezi dotázanými mírně převažují lidé, kteří více než ostatní projevuují zájem o politické dění.

Výzkumná data mají střední informační hodnotu, v malých souborech orientační. Výsledky lze využívat jako poznatky o základních trendech vývoje názorů.

^{1/} Mezi ostatní ekonomicky aktivní občany patří studenti a ženy v domácnosti.

VÝSLEDKY VÝZKUMU

1. Názory na vlastní finanční situaci, životní úroveň a na hospodářskou krizi

a/ Hodnocení finanční situace domácnosti

V porovnání se situací před rokem se téměř polovině dotázaných občanů – 44 % - zhoršila finanční situace jejich domácnosti. Zlepšila pouze 16 %, zůstala stejná 39 %, neví 1 %.

Uvedeno podrobněji - finanční situace domácnosti respondenta se: (v %)

velmi zlepšila	3
trochu zlepšila	13
zůstala stejná	39
trochu zhoršila	31
velmi zhoršila	13
nemůže posoudit	1

O zhoršení se vyjadřovali především dělníci (57 %) a nezaměstnaní (79 %). Naopak nejméně odborní a administrativní pracovníci (pouze čtvrtina z nich). Administrativní pracovníci jsou dokonce jedinou skupinou, u níž převažuje zlepšení nad zhoršením finanční situace domácnosti.

Podstatné rozdíly jsou rovněž podle věku dotázaných. Zhoršení situace vyjádřily především obě nejstarší věkové skupiny nad 45 let (55 %) a nad 60 let (52 %). Naopak z nejmladší generace do 29 let deklarovalo zhoršení situace jen 22 %.

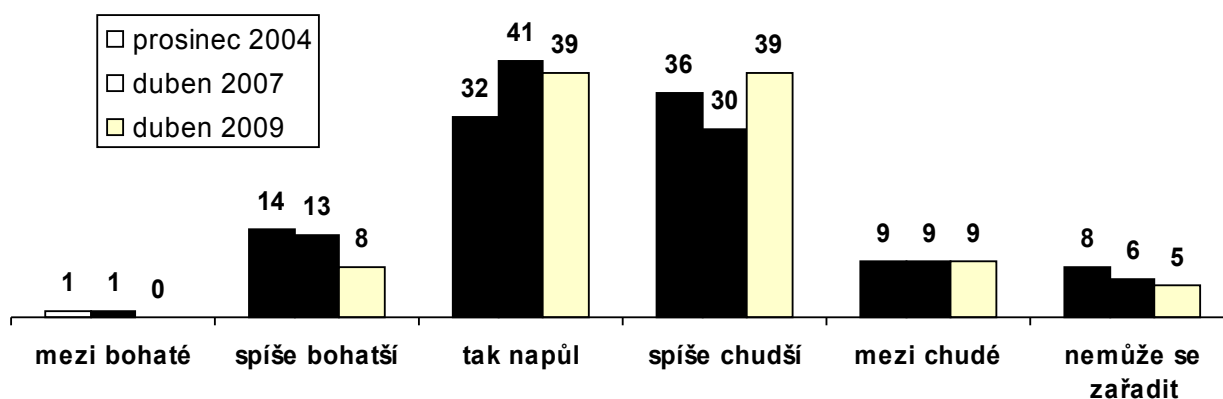
Politická orientace dotázaných rovněž silně diferencuje, když levicově orientovaní vykazují zhoršení finanční situace v 62 %, zatímco pravicově orientovaní pouze ve 21 %.

Ve velkoměstech je nespokojenost poněkud nižší než na venkově. Mezi muži a ženami nejsou rozdíly, stejně jako mezi moravskými a českými kraji.

b/ Sebezařazení mezi chudé a bohaté

Z odpovědí na otázku o sebezařazení do škály mezi bohaté a chudé jednoznačně vyplynulo, že téměř polovina respondentů (v přepočtu téměř 4 milióny občanů) se zařazuje mezi chudší občany, což je více než v minulých letech. Bohatších ubylo, chudších přibýlo.

Z dotázaných občanů se zařazuje (v %):

Z jednotlivých sociálních skupin se řadí k chudším kategoriím především dělníci (61 %) a nezaměstnaní (77 %), a také dvě třetiny nejstarších občanů. Za chudší se považují více obyvatelé malých obcí než velkých měst, spíše ženy než muži a spíše obyvatelé moravských krajů než českých.

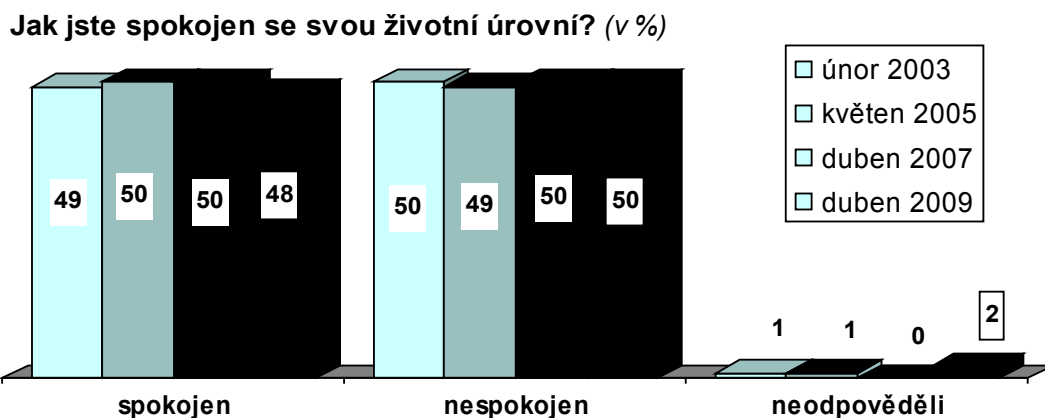
Naopak k bohatším kategoriím se přiřazují podnikatelé (26 %) a odborní pracovníci (18 %). Do středu se zařazuje nejvíce mládež (53 %).

Zhodnotíme-li data z druhého pohledu, pak mezi chudšími kategoriemi občanů je více levicově zaměřených občanů, zatímco pravicově zaměřených a středově orientovaných méně.

Subjektivní pohled na vlastní zařazení nemusí zcela odpovídat skutečnosti, nicméně se data blíží již dříve zveřejněným objektivním statistickým údajům o úrovni a stupni zabezpečení rodin a domácností.

c/ Spokojenost s vlastní životní úrovní

Respondenty deklarovaná spokojenost s vlastní životní úrovní (spojeny odpovědi velmi a spíše) je šest let na stejném stupni. Není to však výpověď o jejich ekonomické úrovni, protože lidé vnímají svoji životní úroveň širěji, než jen jako ekonomické zabezpečení, ale také jako svůj životní styl a kulturu.

V detailním členění podle sociálních skupin se jeví odpovědi o spokojenosti se svojí životní úrovní diferencovaně:

uvedeno v %	ČR	mládež 15-29 let	občané 60 +	levicově smýšlející	pravicově smýšlející	dělníci	podnikatelé
spokojen	13	16	9	3	24	4	26
spíše spokojen	35	49	34	28	47	24	45
spíše nespokojen	34	25	34	41	26	49	19
nespokojen	16	5	23	27	1	21	8
neodpověděli	2	5	0	1	2	2	2

Největší rozdíly ve spokojenosti s životní úrovní jsou patrné podle ekonomické aktivity. Za nejnejspokojenější se považují podnikatelé (71 % z nich) a odborní pracovníci (69 %). Naopak nejméně spokojenější jsou dělníci (28 %) a logicky nezaměstnaní (15 %). Velké rozdíly jsou podle věku a přirozeně podle politické orientace. Ve velkoměstech jsou lidé spokojenější s životní úrovní (56 %) než v malých obcích (43 %). Téměř žádné rozdíly se neprojevují mezi muži a ženami.

d/ Názory na dopady hospodářské krize a na nezaměstnanost

Tři čtvrtiny občanů se obávají negativních dopadů hospodářské krize - 27 % velice, 47 % zčásti. **Neobává se 16 %, situaci nemůže posoudit 10 % občanů.**

Silné obavy z hospodářské krize vyjadřují všechny sociální skupiny. Více však starší populace, ženy, dělníci a provozní zaměstnanci. Zřetelně vnímají hospodářskou krizi především levicově orientovaní občané – 87 % z nich. Naopak u pravicově orientované populace je zřejmé podcenění negativního vlivu hospodářské krize – obává se jí pouze 59 % z nich.

Nezaměstnanosti se obává (odečteme-li důchodce a ekonomicky neaktivní občany) **více jak polovina občanů – 54 %.**

Různé skupiny vyjadřují obavy v různé intenzitě. Nejvíce dělníci a provozní pracovníci - více jak tři čtvrtiny z nich, poté občané v předdůchodovém věku – 62 % z nich. Nezaměstnaní přirozeně téměř všichni.

2. Na které společenské problémy by se měl položit důraz?

Neutěšený společenský vývoj přináší obrovské množství problémů, jejichž důležitost je různými lidmi vnímána rozmanitě. Pokusili jsme se - opakovaně po roce - o zmapování velkého kvanta různých očekávání lidí a o vytvoření určitého přehledu odpovědí na klíčovou otázku: „**Na co by se měl podle vašeho názoru v naší společnosti v současné době položit důraz?**“

Dominovaly odpovědi dotýkající se bezprostředních požadavků celé populace. Byly to převážně problémy, s nimiž se setkáváme v běžném životě.

V naší společnosti by se měl v současné době položit důraz na: (jedno znaménko + nebo – znamená min. nárůst či pokles o 5 procentních bodů)		
(uvedeno v % souhlasných názorů)	2008	2009
1. snížení kriminality, zvýšení bezpečnosti občanů	84	94 ++
2. dodržování zákonů a právní jistotu	x	92
3. zlepšení životního prostředí	71	84 ++
4. snížení nezaměstnanosti	58	82 +++
5. zvýšení reálných příjmů	76	80
6. výchovu, styl života a vzdělání mládeže	68	79 ++
7. bezpečnost dopravy	65	78 ++
8. obranu proti rabování českých podniků cizinci	59	72 ++
9. podporu malého podnikání	59	72 ++
10. sociální zabezpečení seniorů	58	71 ++
11. zrušení regulačních poplatků ve zdravotnictví	74	68 -
12. rozvoj zemědělství	49	68 +++
13. zastavení další privatizace strategických podniků	56	63 +
14. snížení počtu reklam ve sdělovacích prostředcích	x	60
15. zavedení milionářské daně	47	59 ++
16. rozvoj jaderné energetiky	x	58
17. lepší spolupráci s Evropskou unií	39	52 ++
18. odstranění či zmírnění regulace nájmu	47	49
19. snížení počtu zdravotních pojišťoven	33	46 ++

Na dalších místech uvedla více jak polovina občanů - 59 % (již na otevřenou otázku) dalších 78 problémů, které považují za důležité, a jimž je nutné věnovat pozornost. Některé z nich se týkali parciálních, regionálních či místních záležitostí. Nicméně větší část měla charakter celospolečenský.

Uvádíme nejčtenější z nich:

- boj proti rasismu, extrémismu,
- odstranění korupcí, tunelování,
- řešení romské otázky,
- zlepšení mezilidských vztahů,
- zlepšení práce justice,
- zabezpečení rodin s dětmi, jesle a mateřinky,
- zlepšení politické kultury a slušnosti.

A pak následoval obsáhlý soubor problémů, které považují dotázaní občané za podstatné a závažné pro dobré fungování naší společnosti: od hospodářských problémů, včetně věnování více prostředků na kulturu a vědu, až po návrhy na změnu zákonů, prosazení referenda, povolení eutanazie, nápravy křivd z minulosti, snížení počtu úředníků, vzdorovat amerikanizaci, zavedení výuky náboženství ve školách a radikálnější řešení hospodářské krize.

V souhrnu lze říci, že lidé dávají největší důraz na to, co se bezprostředně dotýká jejich denního života – kriminalita, právní jistota, příjmy a poplatky, zaměstnání, životní prostředí, výchova mládeže, dopravní obslužnost a sociální zabezpečení.

Ne všichni považují za nejdůležitější řešení strategických problémů souvisejících s rozhodujícími společenskými opatřeními, jako je řešení energetické situace, zastavení privatizace podniků, spolupráce s EU, zavedení milionářských dávek, počet zdravotních pojišťoven apod.

V různých sociálních skupinách jsou přirozeně procenta souhlasných názorů, a tím i pořadí, různá. Rozdíl v názorech základních sociálních skupin u problémů uváděných celou populací na prvních místech jsou patrné z přehledu:

Položit důraz na: (uvedeno v %)	Celý soubor	15 –29 let	60 a více let	dělníci	podnikatelé	muži	ženy
snížení kriminality, zvýšení bezpečnosti občanů	94	93	96	94	92	93	96
dodržování zákonů a právní jistotu	92	89	95	94	92	91	93
zlepšení životního prostředí	84	90	77	82	87	84	84
snížení nezaměstnanosti	82	76	82	90	<u>69</u>	80	84
zvýšení reálných příjmů	80	75	77	89	<u>61</u>	78	83
výchovu, styl života a vzdělání mládeže	79	79	82	76	79	77	81

Rozdíly mezi skupinami populace jsou zřejmé i v dalších oblastech. Tak na odstranění či zmírnění dopadů zvyšování nájmů dávají větší důraz především lidé z velkoměst, levicově orientovaní a starší občané. Ti kladou akcent rovněž na sociální zabezpečení seniorů.

Tzv. strategické problémy, např. zastavení další privatizace velkých podniků, zavedení progresivního zdanění, milionářské daně, zdůrazňují především levicově orientovaní občané. Je zřejmé, že právě politická orientace je hlavním ukazatelem rozdílnosti názorů na důležitost řešení problémů české společnosti.

S kritikou různých společenských problémů jsme se setkávali i v dřívějších výzkumech. V sociologickém výzkumu v roce 2006 uvedli občané v odpovědi na otázku: „Co vám v naší společnosti nejvíce vadí?“ přes 80 položek, jevů, věcí, které jim ztrpčují život. I tehdy to byla na prvním místě kriminalita a korupce. Dále pak drahé nájemné a nedostupnost bydlení, špatné zákony a justice, uvolněná morálka a nedobré vztahy mezi lidmi, nezaměstnanost, nedostatky v hospodářství, nejistota v podnikání, manipulace médii, nepořádky ve zdravotnictví, sociální nejistota, špatné chování politiků. A konečně některým lidem vadilo v naší společnosti úplně všechno.

Podobné poznatky jsme získali i ve výzkumech před rokem 2006. Rovněž tehdy občanům nejvíce vadila vysoká kriminalita a vysoká nezaměstnanost, ovládnutí českých průmyslových

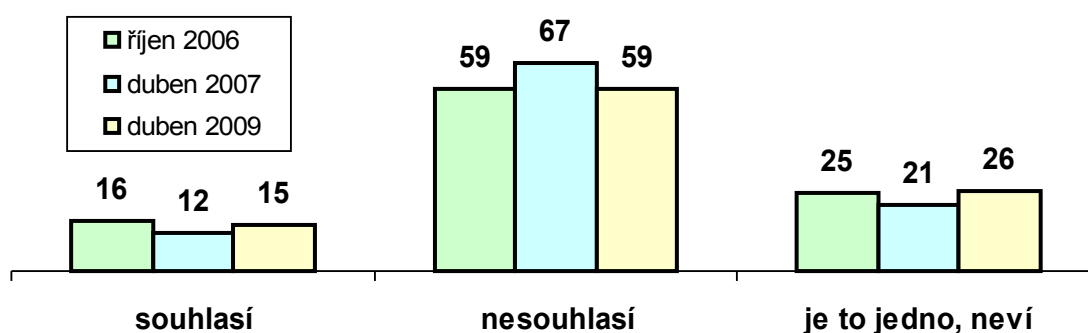
podniků zahraničním kapitálem a další společenské neduhy. Kritika však tehdy nebyla tak rozsáhlá a tak silná jako v letošním výzkumu.

3. Názory na vybrané aktuální politické otázky – radar USA, NATO, jaderná energetika

Chtěli jsme se přesvědčit, zda se mění či nemění názory občanů na některé již dříve sledované otázky, jako je umístění amerického radaru na českém území, jaký je vztah občanů k členství ČR v NATO a zda jsou občané pro rozvoj jaderné energetiky.

Podstatná část české populace dlouhodobě jednoznačně odsuzuje rozmístění amerických radarů na území České republiky. Nesouhlas stabilně vyjadřuje více jak polovina občanů.

„Souhlasíte s tím, aby na našem území byly umístěny americké radarové systémy?“
(uvedeno v %):

Všechny sledované skupiny občanů se k připravovaným akcím staví negativně. Výrazný nesouhlas s radarem stále uvádějí levicově orientovaní občané, občané vyšších věkových skupin a dělníci. Proti radarové základně jsou spíše ženy než muži a obyvatelé malých obcí než velkých měst. Z členů KSČM je proti radaru 95 %.

S radarovými systémy USA na našem území vyjádřilo souhlas nejvíce dotázaných z řad podnikatelů a pravicově orientovaných občanů. Mladí občané se často nedovedou v záležitosti orientovat, 35 % jich je lhostejných či nevěděli odpovědět.

Zjištěné výsledky jsou v souladu s poznatky jiných výzkumných agentur.

Souhlas s členstvím České republiky v NATO vyjadřovalo v průběhu posledních let podle výzkumů různých agentur 45 až 65 % obyvatelstva. V našem výzkumu před 6 lety vyjádřilo souhlas s členstvím v NATO 36 % zcela, 26 % zčásti. Nesouhlasilo tehdy s členstvím 27 %, 17 % neodpovědělo.

Situace se příliš nezměnila. **V tomto výzkumu se vyjádřilo pro členství v NATO 44 % respondentů, proti bylo 41 %, neodpovědělo 15 %.** Lze říci, že z dlouhodobého pohledu je vztah občanů k NATO celkem stabilizovaný, mírně převažuje pozitivní vztah, avšak stále je mnoho lidí proti našemu členství v Severoatlantické alianci.

K rozvoji jaderné energetiky v České republice se staví pozitivně stále více občanů. V loňském výzkumu se vyjádřilo pro naléhavost řešení energetické situace České republiky 61 % občanů. V tomto výzkumu se pro rozvoj jaderné energetiky vyjádřily dvě třetiny občanů – 68 %. Proti bylo 17 %, 15 % se nerozhodlo.

Je zajímavé, že pro moderní energetické zdroje jsou spíše starší občané (74 %), než mladá generace (64 %). Velké rozdíly jsou podle pohlaví, pro je 78 % mužů a jen 58 % žen. Výrazněji podporuje rozvoj jaderné energetiky levicově smýšlející populace – 78 %.

4. Změny ve světonázorové orientaci české populace

a/ Významné posuny světonázorové orientace

Světový názor občanů je v České republice sledován sociologickými výzkumy sporadicky od roku 1974.^{2/} Od té doby došlo k podstatným změnám nejen ve struktuře světového názoru české populace, ale i ve způsobu jeho zkoumání.

V tomto výzkumu, stejně jako v roce 2004 a v roce 2006, jsme použili nového, aktualizovaného rozložení, které neodpovídá přesně filozoficko-sociologickému pojetí světového názoru z pozic marxismu – a to zejména v charakteristice tzv. „sociálně demokratického světového názoru“, ale umožňuje zachytit současnou tendenci příklonu k sociálně demokratickým ideovým orientacím občanů.

Dotázaným byla při rozhovorech položena otázka „**Každý z nás má nějaký názor na svět kolem sebe. Ke kterému světovému názoru se přikláníte Vy?**“ a byly nabídnuty tyto alternativy odpovědí: k náboženskému, liberalistickému (svoboda nadevše), k pragmatickému (osobní prospěch nadevše), k sociálně demokratickému, k socialistickému, resp. marxistickému, k jinému, nemůže se rozhodnout a k žádnému. Odpovědi respondentů jsou v některých směrech odlišné od dat zjištěných v předchozích výzkumech, ukazují na významné posuny ve světonázorové orientaci české populace.

Z občanů se přiklonilo ke světovému názoru: (v %)	duben 2004	duben 2006	duben 2009
sociálně demokratickému	28	30	21
liberalistickému	20	19	16
marxistickému, socialistickému	14	13	13
náboženskému	7	4	6
pragmatickému	7	7	6
k jinému	2	4	8
nemůže se rozhodnout	16	16	18
k žádnému	6	7	12

Pro větší přehled jsme sloučili údaje o liberalistickém a pragmatickém světovém názoru, a také údaje o jiném světovém názoru s výpověďmi nerozhodnými a negativními.

Získané poznatky mají závažný charakter. **Především je patrné postupné snížení počtu zastánců liberalismu a pragmatismu.** A to v rovnoměrné tendenci přibližně 1 procento za rok, což odpovídá poklesu pravicově orientovaných občanů (jak je zřejmé z výzkumů levo-středopravicové orientace). **Současně dochází k relativně velkému poklesu počtu zastánců sociálně demokratického světového názoru.** A to v ještě větším tempu než u pravicově orientovaných občanů.

Na druhé straně významně stoupl počet nerozhodných respondentů a těch, kteří se nepřiklání k žádnému světovému názoru, a také těch, kteří zastávají jiný světový názor.

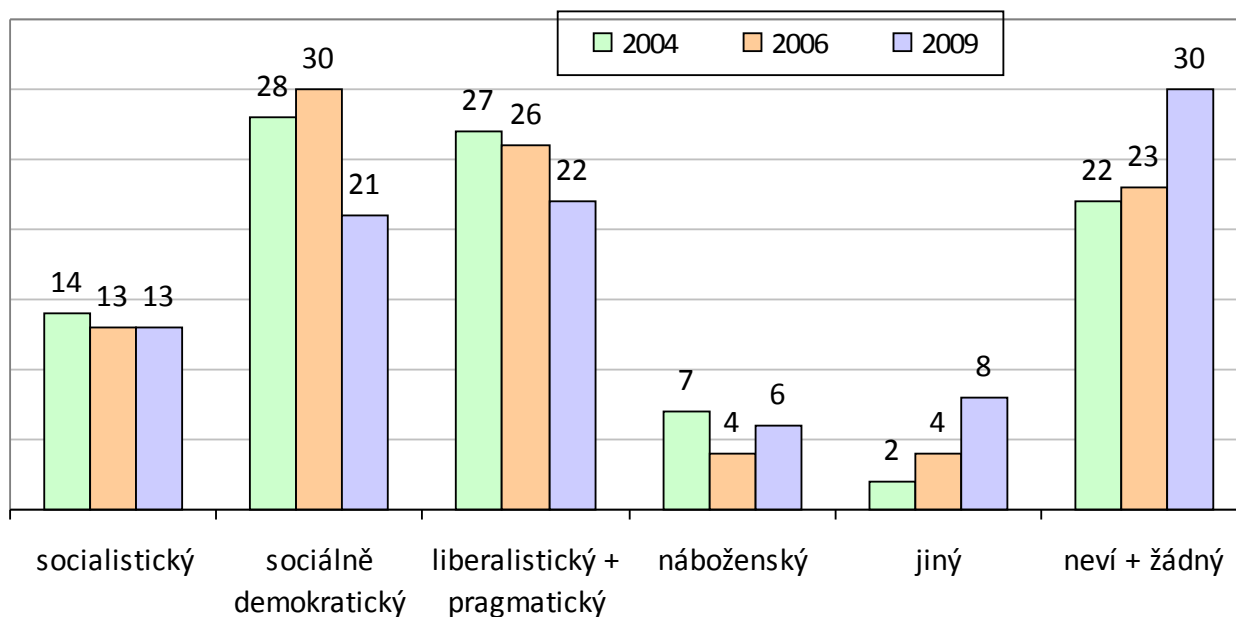
^{2/} Ve výzkumech realizovaných v letech 1974 až 1988 bylo zjišťováno, že k marxistickému světovému názoru se přiklání 41 až 47 % občanů České republiky, k náboženskému kolem jedné pětiny a téměř třetina občanů svůj názor nesdělovala. Ke zlomu došlo v letech 1989 až 1990. Dílčí výzkumy poté signalizovaly posuny nejprve k posílení liberalistických a náboženských názorů, později pak k jejich oslabení a současně ke zvýšení počtu občanů přiklánějících se k sociálnědemokratické orientaci.

Z toho plyne, že:

Velká část lidí, minimálně desetina dospělé populace (tj. téměř jeden milión občanů) se v průběhu tří let odklonila od liberalismu, pragmatismu a sociáldemokratismu. Přibližně stejný počet lidí deklaroval svůj vztah ke světovému názoru jinak: buď se přiklonil ke zcela jinému světovému názoru (cca 300 tisíc občanů), nebo se k žádnému světovému názoru nepřihlásil (cca 600 tisíc občanů).

Počet zastánců socialistického světového názoru zůstává stabilní. Mírný vzestup počtu občanů zastávajících náboženský světový názor za poslední tři roky lze přičíst zvýšení příklonu části obyvatel k náboženským sektám.

Zastává světový názor (v %):

b/ Světonázorová orientace sociálních skupin

Světový názor vždy silně diferencoval podle jednotlivých sociálních skupin občanů. Stejně je tomu i v současné době jak ukazují následující údaje.

Uvedlo světový názor: (v %)	dělníci	podnikatelé	15-29 let	60 let +	levicově orientovaní	středově orientovaní	pravicově orientovaní
sociálně demokratický	30	16	15	22	35	29	4
liberalistický	11	34	24	10	3	14	32
socialistický	11	3	2	29	43	4	0
náboženský	9	2	2	10	2	7	11
pragmatický	3	15	9	3	1	2	18
Jiný názor, neví, žádný	36	30	48	26	16	34	35

Muži inklinují více k liberalismu (24 %) než ženy, ty naopak uvádějí především jiné odpovědi. Občané Moravy a malých obcí poněkud více preferují náboženský světový názor. Obyvatelé velkoměst zaujímají podstatně častěji jiné názory a méně volí sociálnědemokratický světový názor než obyvatelé malých obcí.

Členové KSČM dlouhodobě svůj světový názor nemění. K socialistickému názoru se přiklání 75 % členů KSČM. Vždy jich však několik procent inklinuje k nemarxistickým názorům – k sociálně demokratickému 14 %.

Velice zajímavé jsou poznatky o tom, kterých sociálních skupin se meziroční posuny, změny týkají. Z další analýzy vyplývá, že **největší úbytek sociálnědemokratické orientace se projevil u žen, obyvatel velkoměst a občanů nad 60 let** (kolem deseti procent z nich). Největší pokles názoru liberalistického a pragmatického je patrný mezi podnikateli, muži a obyvateli moravských krajů.

Na druhé straně **největší příklon k jinému světovému názoru, a těch, kteří se nepřihlásili k žádné orientaci je jednoznačně ve velkoměstech a mezi podnikateli**. Lze říci, že k největšímu posunu ve světónázorové orientaci došlo ve velkých městech nad 100 tisíc obyvatel a mezi podnikateli.

Všechny tyto tendence v podstatě odpovídají tendencím současného politického vývoje, ale neprojevují se dosud ve změnách volebních preferencí, které jsou více než světový názor ovlivňovány mediálním působením.

Je pravděpodobné, že takto podstatné změny ve světónázorové orientaci se projeví postupně, dříve nebo později i ve změnách volebních preferencí a ve výsledcích voleb. Zřejmě to bude především ve volbách sněmovních.

Je však obtížné odhadnout v jakém směru se budou změny ubírat. Může se to projevit v poklesu účasti ve volbách, ale také v dalším příklonu lidí k levici, jak naznačují výzkumy levo-středo-pravicové orientace. Mimochodem ty ukazují na pokles pravicové orientace za posledních 15 let o 15 procentních bodů, což je 1 a čtvrt miliónu občanů. Dost závisí nejen na získaných zkušenostech z dopadů hospodářské krize a z neutěšené politiky pravicové vlády, ale i na informovanosti populace.

c/ Preference životních hodnot

Výzkum se v souvislosti se zjištěním světového názoru občanů zabýval rovněž orientací respondentů na různé životní hodnoty. Vzhledem k tomu, že ze získaných dat a jejich komparací bude zpracována zvláštní studie, uvádíme pouze základní údaje.

Velká část dotázaných – 43 % - klade na první místo žebříčku svých životních hodnot RODINU. Na dalších místech jsou „osobní svoboda“ (19 %) a „jistota práce“ (14 %). Poté jsou odstupem uváděny „peníze, majetek“ a „víra v boha“.

V žebříčku hodnot pro naši společnost dominuje na prvním místě LIDSKOST A MORÁLKA – 53 %. Poté s velkým odstupem následuje „sociální rovnost“ (10 %) a „svobodný trh“, „životní prostředí“ a nakonec „vědecko-technický rozvoj“.

Mezi respondenty jsou přirozeně určité rozdíly, nicméně v prvním pořadí hodnot nejsou rozdíly prakticky žádné. Největší odlišnosti se objevují podle věku a zčásti podle ekonomické aktivity, přičemž dosti odlišné jsou žebříčky hodnot u nezaměstnaných občanů.

5. Vztah k politickým stranám

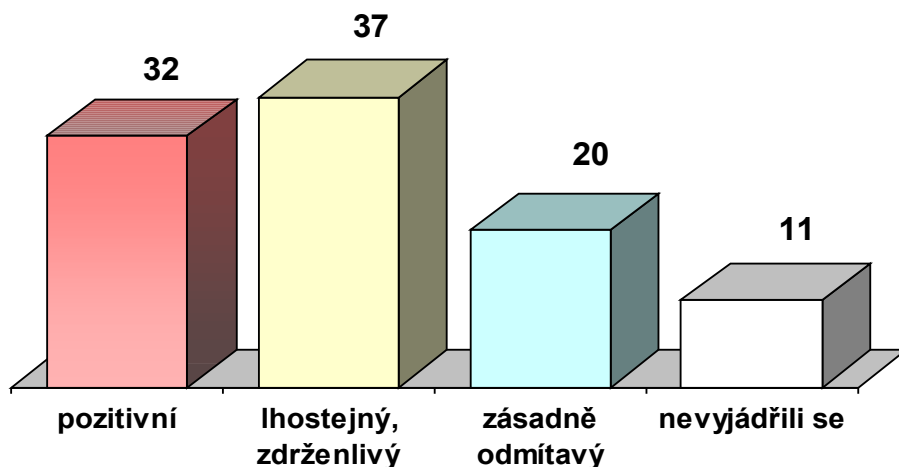
Vztah občanů k politickým stranám je vyjadřován nejen jejich světónázorovou orientací, která je určitým základem k formování příklonu nebo odklonu ke konkrétní politické straně, je vyjadřován nejen volebními preferencemi a výsledky různých voleb, ale lze ho zaznamenat i přímým dotazem. Tedy „Jaký máte vztah k určité politické straně?“ se škálou odpovědí od krajního pozitivu ke krajnímu negativu, s možností svůj názor nesdělít. Ze zkušenosti víme, že téměř všichni dotázaní na takovou otázku běžně a bez problémů odpovídají.

Vztah k politickým stranám je tedy jinou rovínou struktury politického vědomí. Lze říci, že vztah k politické straně je přechodovým článkem od světového názoru k volebnímu rozhodnutí.

a/ Vztah občanů ke KSČM

Ke KSČM má pozitivní vztah téměř třetina občanů. Tento počet je však podstatně vyšší, než těch, kteří by KSČM volili, což platí i o ostatních stranách. Přirozeně, že ne každý, kdo má kladný vztah k určité straně ji bude volit. Mimoto se potvrzuje poznatek, že velká část občanů (cca 15 %) má zábrany, dlouhodobý blok zabraňující jim ve větší míře volit KSČM.

Jaký máte vztah ke KSČM? (v %)

Při detailním porovnání s údaji z předchozích výzkumů realizovaných v letech 2001, 2003, 2005 a 2006 je patrná, zejména v poslední době, stabilizace pozitivního a neutrálního vztahu občanů ke KSČM. Negativní a nerozhodný vztah ke KSČM dlouhodobě kolísá.

Vztah ke KSČM mělo: v %	populace ČR					
	červen 2001	prosinec 2003	květen 2005	duben 2006	duben 2009	
bezvýhradně pozitivní	4	9	9	9	9	→
pozitivní s výhradami	20	23	21	22	23	→
neutrální, lhostejný	24	19	20	19	20	→
rezervovaný, zdrženlivý	22	20	17	20	17	↗↘
zásadně odmítavý	20	19	24	24	20	↗↘
nemůže se vyjádřit	10	10	9	6	11	↘↗

Rozdíly + - 2 procentní body jsou v mezích statistické chyby.

Vztah občanů ke KSČM je velice diferencovaný podle jednotlivých sociálních skupin. Pro další analytické práce je uvádíme podrobněji.

Podle věku:

Podle pohlaví:

Vztah ke KSČM mají: v %	Podle věku:				Podle pohlaví:	
	15-29 let	30 – 44 let	45 – 59 let	60 a více	muži	ženy
bezvýhradně pozitivní	2 !!	5 !	6 !	26 !!	9	9
pozitivní s výhradami	10	24	32 !	22 !	22	24
neutrální, lhostejný	32 !	20	17	13	20	20
rezervovaný, zdrženlivý	18	16	18	17	17	18
zásadně odmítavý	24 !	22 !	17	17	24 !	16
nemůže se vyjádřit	14 !	13	10	5	8	13 !

Podle věku a pohlaví se vztah občanů ke KSČM odlišuje od jejich vztahu k ODS a ČSSD. Čím starší věková kategorie, tím více dotázaných vyjádřilo pozitivní vztah ke KSČM, ve vztahu k ODS je tomu naopak, čím mladší tím pozitivnější. Za poslední tři roky nedošlo ve vztahu ke KSČM podle věku a pohlaví k podstatnějším změnám.

Podle ekonomické aktivity:

Vztah ke KSČM mají: v %	dělníci	odborní pracovníci	podnikatelé	důchodci	nezaměstnaní	jiní ekon. neaktivní
bezvýhradně pozitivní	9	4 !	2 !	24 !	8	2 !
pozitivní s výhradami	26 !	28 !	11	22	27 !	8
neutrální, lhostejný	22	18	21	13	23	28 !
rezervovaný, zdrženlivý	18	28 !	21 !	16	11	17
zásadně odmítavý	15	15	34 !!	19	19	20
nemůže se vyjádřit	10	7	11	6	12	25 !

Podle velikosti místa bydliště jsou větší rozdíly, které spočívají v pozitivnějším vztahu občanů z menších míst ke KSČM, oproti obyvatelům velkoměst. Z nich má ke KSČM 30 % vztah odmítavý. Lze říci čím větší místo bydliště, tím negativnější vztahy ke KSČM.

V moravských krajích je vztah ke KSČM mírně pozitivnější.

Z levicově orientovaných občanů vyjadřují tři čtvrtiny ke KSČM stabilně dlouhodobě pozitivní poměr. Na druhé straně ze sympatizantů pravice se staví ke KSČM více jak polovina – 53 % zásadně odmítavě. Středově orientovaní mají ke KSČM rozdílný vztah – 32 % pozitivní, 31 % negativní.

Vztah členů KSČM ke své straně, jak ukazují výsledky výzkumu, je dlouhodobě pozitivní.

Členové KSČM měli ke KSČM vztah: v %	1999	2000	2005	2006	2009
bezvýhradně pozitivní	67	62	63	67	73
pozitivní s výhradami	32	37	36	29	27
neutrální, lhostejný	0	0	0	2	0
rezervovaný, zdrženlivý	1	1	1	0	0
zásadně odmítavý	0	0	0	2	0
nemůže se vyjádřit	0	0	0	0	0

b/ Vztah občanů k jiným politickým stranám

Vztah občanů ČR k dalším hlavním politickým stranám – ODS, ČSSD, KDU-ČSL a ke Straně zelených - je rovněž silně diferencován a rozložen do několika stupňů. Opět úzce souvisí se stavem a vývojem pozic stran v české populaci i s vývojem volebních preferencí.

Populace ČR má: (v %):	vztah k ODS	vztah k ČSSD	vztah ke KDU- ČSL	vztah ke SZ
bezvýhradně pozitivní	5	5	3	1
pozitivní s výhradami	17	28 !	9	11
neutrální, lhostejný	16	26 !	27 !	24
rezervovaný, zdrženlivý	20	19	22	21
zásadně odmítavý	33 !	12	28 !	28 !
nemůže se vyjádřit	9	10	11	14

K ODS mají občané relativně vyhraněné vztahy ve smyslu pozitivním i negativním. Pozitivní vztah (bezvýhradný+s výhradami) zastávají především: podnikatelé a živnostníci – 57 %, dále obyvatelé velkoměst, studenti a ženy v domácnosti a mladší věkové kategorie 15–29 a 30–44 let.

Z pravicově orientovaných respondentů vyjádřilo pozitivní vztah k ODS jen 61 % dotázaných, z čehož plyne, že část pravice, i když menší, se k ODS příliš nehlásí.

Odmítavý vztah k ODS má především nejstarší věková kategorie, důchodci a také nezaměstnaní. ODS zcela odmítá 62 % levicově orientované populace. Muži mají k ODS poněkud kladnější vztah než ženy.

Vztah české populace k ČSSD není tak vyhraněný jako k ODS a KSČM. Téměř polovina občanů k ní zaujímá lhostejný a zdrženlivý postoj. Pozitivnější vztah k ní má zejména v posledním roce starší generace. Naopak ČSSD zásadně odmítá téměř třetina pravicově orientovaných občanů a více jak čtvrtina podnikatelů a živnostníků.

Vztah občanů ke KDU-ČSL lze charakterizovat jako spíše rezervovaný až odmítavý. Záporný má zejména levicová populace (46 %). Jinak jsou vztahy jednotlivých skupin občanů k lidovcům celkem rovnoměrně rozloženy.

O Straně zelených se vyjadřuje podstatně méně dotázaných. Důvěra k ní v posledním roce rapidně klesla. Více s ní sympatizuje mládež a ženy.

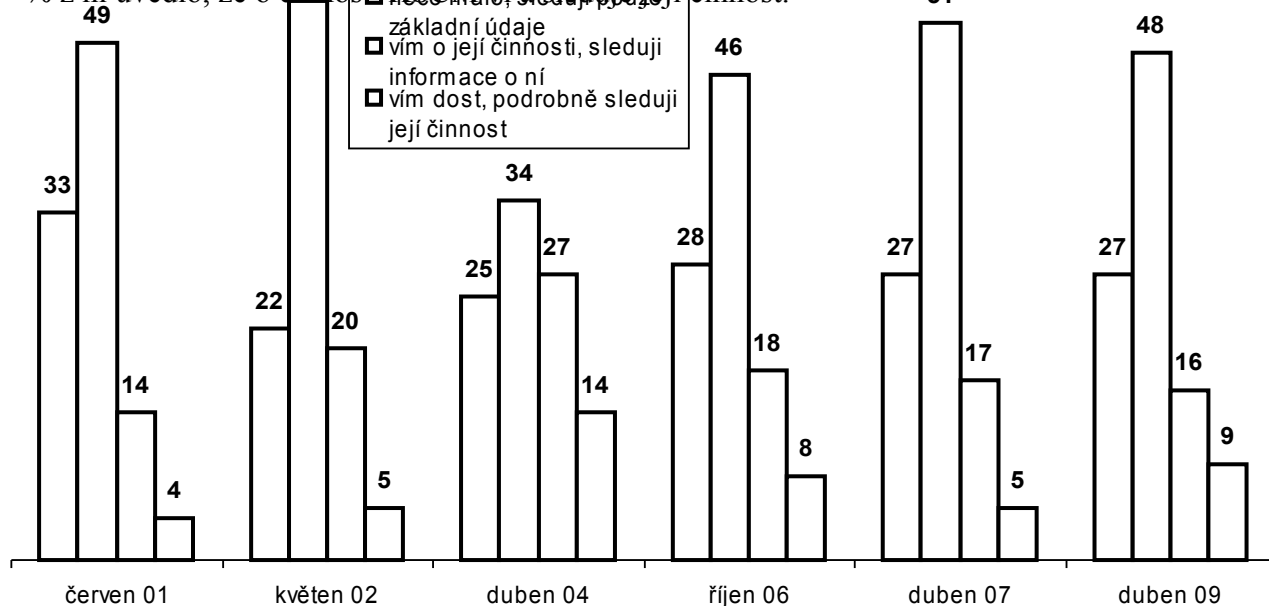
6. Informovanost o KSČM

Pošesté ve výzkumech Klubu společenských věd (dříve Klubu sociologů a psychologů) byla občanům položena otázka „Co víte o KSČM, sledujete její činnost?“. V porovnání s minulými výzkumy se ukazuje, že **informovanost o KSČM a sledování její činnosti je od roku 2001 na stejné úrovni**. Výjimkou jsou data z výzkumu z dubna 2004, který probíhal těsně před VI. sjezdem KSČM, a před volbami do Evropského parlamentu, kdy veřejnost sledovala činnost strany intenzivněji.

V současné době **o činnosti KSČM nic neví, anebo jen málo ví stále málo lidí**. Žádné informace o KSČM, anebo jen minimální, mají **tři čtvrtiny dotázaných občanů**. Podrobněji: 27 % o KSČM neví nic, nesleduje její činnost, 48 % ví málo, sleduje pouze základní údaje. Činnost strany tedy sleduje čtvrtina občanů, přitom pouze 9 % podrobně.

„Co víte o KSČM, sledujete její činnost?“ (uvedeno v %)

Sledování činnosti KSČM je silně diferencováno především podle věku dotázaných. **Ze všech sociálních skupin je o KSČM nejméně informována mladá generace do 29 let**. Pouze 11 % z ní uvedlo, že o činnosti KSČM ví a sleduje její činnost.

Činnost KSČM sleduje: (v %)	15 – 29 let	30- 44 let	45-59 let	60 a více let
podrobně	3	2	7	25
celkem sleduje	8	12	19	24
jen něco	50	53	51	35
nesleduje	39	33	23	16

Naopak o činnosti KSČM ví nejvíce občanů starších, důchodci a pochopitelně levicově orientovaní občané – 57 %. Z členů KSČM sleduje politiku KSČM podrobně 68 %, méně často 27 % a jen málo 5 %.

Sledovanost KSČM v jednotlivých velikostních místech obcí je celkem vyrovnaná, ve velkoměstech poněkud nižší, muži jsou informovanější než ženy.

Z dotázaných, kteří sdělili, že o KSČM mají málo informací, uvedla polovina – 49 %, že o takové informace nemá zájem a téměř čtvrtina – 23 %, že má ke KSČM negativní vztah. Pouze 17 % sdělilo, že nemá k informacím dostatečný přístup.

7. Důvěra v politické osobnosti

Následující údaje mají orientační funkci! Nejsou v žádném směru hodnocením osobností, ale vyjadřují pouze obecný pohled respondentů daný a omezený stupněm znalosti osobností.

Sledování důvěry v politické osobnosti na reprezentativním souboru české populace je ve stále pozornosti výzkumů Klubu společenských věd od roku 2001.

a/ Politické osobnosti KSČM

V tomto výzkumu byla věnována pozornost kandidátům na předních místech za KSČM do Evropského parlamentu. Ukázalo se, že všichni čtyři kandidáti, kteří získali důvěru značné části občanů, byli do EP zvoleni.

Předním funkcionářům KSČM důvěřovala populace ČR:

<i>uvedeno v %</i>	červen 2001	duben 2002	prosinec 2003	říjen 2004	duben 2006	duben 2007	duben 2009
Vladimír Remek	x	x	x	52	x	x	49
Miloslav Ransdorf	32	44	41	42	41	38	42
Vojtěch Filip	32	42	42	46	41	39	39
Jiří Dolejš	11	23	25	29	30	31	31
Pavel Kováčik	x	x	17	26	22	25	28
Jiří Maštálka	x	x	x	x	x	x	20
Jaromír Kohlíček	x	x	x	x	x	x	16

*Dopočet do 100 % v každém políčku jsou hlasy "nezná" a "nedůvěřuje".
Znaménko x = v příslušném roce nebylo zjišťováno.*

Důležitou úlohu v posouzení jednotlivých osobností má skutečnost do jaké míry občané osobnost znají. Rozdíly v důvěře v představitele KSČM jsou podstatné podle věku dotázaných a podle jejich politické orientace. Mladí lidé znají politiky KSČM méně než starší generace.

Členové KSČM důvěřují politikům své strany podstatně více a v poněkud jiném pořadí.

b/ Politické osobnosti mimo KSČM

Mezi nejdůvěryhodnější politické osobnosti středu a pravice, jak dokazují i jiné sociologické výzkumy, patří Václav Klaus. Nového premiéra Jana Fischera polovina lidí (51 %) nezná. Z těch, kteří ho znají, mu důvěřuje polovina.

Podle údajů z našich minulých výzkumů probíhal vývoj důvěry takto:

Důvěřují politikům – v %	červen 2001	duben 2002	prosinec 2003	říjen 2004	duben 2006	duben 2007	duben 2009
Václav Klaus	25	27	53	61	54	49	52
Miloš Zeman	19	25	x	x	30	x	25
Jiří Paroubek	x	x	x	x	46	25	25
Jan Fischer	x	x	x	x	x	x	25
Miroslav Topolánek	x	x	27	27	24	24	21
Martin Bursík	x	x	x	x	16	21	16
Jiří Čunek	x	x	x	x	x	14	11

Dopočet do 100 % v každém políčku jsou hlasy "nezná" a "nedůvěřuje".

Znaménko x = v příslušném roce nebylo zjišťováno.

Sympatie v jednotlivé osobnosti jsou rozloženy podle politické příslušnosti a levo-pravé orientace. Václavu Klausovi nejvíce důvěřují pravicově orientovaní občané – 75 % (24 % z nich mu však nedůvěřuje). Z mladé generace Klausovi důvěřuje pouze 58 % dotázaných, z dělníků 48 %, z podnikatelů 65 %. Klaus má také důvěru 25 % členů KSČM.

8. Obavy z postihu za politické smýšlení

Obavy či strach občanů z postihu za své politické smýšlení, angažovanost nebo členství v politické straně zůstávají přibližně na stejné úrovni. V roce 2007 je mělo 21 % občanů, letos 19 %.

Výsledky potvrzují, že obavy či strach z postihu za své politické smýšlení, angažovanost nebo členství v politické straně stále přetrvávají. Téměř každý pátý občan ČR pociťuje nějaké obavy. Dlouhodobé trendy ukazují na stabilitu obav s mírným vzestupem v posledních třech letech, což je zřejmě spojeno se zvýšením intenzity antikomunistických výpadů zejména ve sdělovacích prostředcích.

Obavy z postihu za politickou aktivitu mělo: (v %)	červen 2001	květen 2002	duben 2004	květen 2005	duben 2006	duben 2007	duben 2009
větší	3	3	2	3	3	4	4
částečné	13	16	15	15	12	15	17
žádné	84	81	83	82	85	81	79

Nejvíce se postihu za politickou angažovanost obávají levicově orientovaní občané - 39 % z nich, a téměř každý druhý člen KSČM (obává se 41 %). Z pravičáků se obává postihu naopak jen 7 %. Větší obavy mají lidé v předdůchodovém věku - 33 %, administrativní pracovníci – 29 %, dělníci - 27 %, obyvatelé malých obcí - 28 %. A téměř polovina nezaměstnaných, a to zejména ze ztráty zaměstnání (je pravděpodobné, že i na základě politické diskriminace v jejich předchozím zaměstnání).

Hlavním důvodem těchto obav byla možnost ztráty zaměstnání nebo vznik potíží v zaměstnání.

Občané, kteří se obávají postihu za politické postoje uvedli, že největší obavy mají ze ztráty zaměstnání – 24 % a z potíží v zaměstnání – 23 %, a to nejčastěji ekonomicky aktivní a

předdůchodového věku. Dále z dopadu na rodinu – 32 % - nejčastěji starší občané, a z pomluv 9 %. Materiální důvody uvedla 4 %, jiné důvody uvedlo 8 % dotázaných.

Dodatek k volební problematice

Očekávaná účast ve volbách do EP a názory na předčasné volby do Sněmovny PČR

V době, kdy výzkum probíhal bylo zřejmé, že účast ve volbách do Evropského parlamentu nebude příliš odlišná od účasti před pěti lety – tehdy byla 28,3 %. Z dotázaných občanů sice téměř 38 % předpokládalo, že se voleb zúčastní (určitě se jich nezúčastní 17 %, velká část - 45 % byla nerozhodná), avšak vzhledem k tomu, že předvolební výpovědi občanů o účasti ve volbách jsou vždy nadsazené, bylo nutné tento údaj brát s rezervou.

To platí rovněž o šetření dalších výzkumných organizací. Agentury uváděly celkem shodné údaje o tom, že červnových voleb se chce zúčastnit až 40 % voličů – STEM 41 %, CVVM 40 %. I zde však působí tzv. expresivní efekt nadsazenosti výpovědí o účasti v očekávané aktivitě.

O své vyšší volební účasti se v našem výzkumu vyjadřovali především starší občané, dokonce dvakrát častěji než mladá generace do 30 let. Předpoklad účasti častěji vyjadřovali také lidé politicky aktivní a informovaní, občané s vyšším vzděláním, poněkud častěji muži než ženy a obyvatelé moravských krajů.

Ve volbách se skutečně prokázalo, že naše prognóza účasti byla správná, když voleb do EP se zúčastnilo 28,2 % voličů.

Z kontextu výsledků výzkumů vyplývalo, že před volbami stoupala důvěra ve větší politické strany i jejich kandidáty. Z kandidátů za KSČM do Evropského parlamentu měli podle výsledků průzkumu největší podporu Vladimír Remek a Miloslav Ransdorf. Oběma důvěřovala téměř polovina české populace, stejně jako tomu bylo před pěti lety. Následovali Jiří Maštálka a Jaromír Kohlíček, kteří se skutečně europoslanci stali.

Dotázaní občané vyjadřovali rovněž svůj názor na uspořádání předčasných voleb do Sněmovny Parlamentu ČR letos na podzim. **U více jak poloviny občanů mají předčasné volby podporu. Pro uspořádání předčasných voleb je 53 %.** Velká část – 34 % není rozhodnutá a 13 % je proti. Pozitivně se pro podzimní termín voleb vyjádřilo opět více občanů starších, s vyšším vzděláním, více mužů než žen, a v tomto případě i více obyvatel velkých měst.